

בעיות קשות בענייני חוץ ובטחון, ביחסי חברה ועבודה, ובמיוחד גם בתחום הכלכלה, עמדו בפני הממשלה בשנה הנסקרת בדו"ח זה. לא באלה עוסקת הביקורת, לפחות לא במישרין. היא מתייחסת בעיקרה לפעולות הביצוע של משרדי הממשלה בתחום המינהלי והפיננסי. בוודאי נעשה תפקיד הממונים על ביצוע זה קשה יותר על ידי קיומן של הבעיות, ואילו הצלחה בתחומים אלה היה בה כדי לתרום לפתרונן.

נעשו מספר צעדים בכיוון הנכון, אולם עדיין לא ניתן לציין מידת התקדמות, שתענה על הדרוש. המינהל הממשלתי — אשר אנשים רבים משקיעים בו במסירות רבה את מיטב כוחם — עוד לא השלים מספר משימות יסוד, כגון פישוט הליכים וריכוז פונקציות, ושיתוף פעולה בין יחידות ללא תקלות מיותרות; הפיכת חובת החסכון ויעילות השירות לעניין מרכזי בתפיסת עובדי הציבור את תפקידם ומעמדם; וקיום סדרי ביקורת פנימית בכל מקום ברמה ובהיקף ההולמים את הדרוש.

אשר למינהל הפיננסי, מסתמנת אמנם מגמה להנהגת רפורמות, אולם עוד אנו עומדים מול פרובלימות מרכזיות, עליהן הוצבע במקום זה בעבר. המשטר התקציבי עודנו בלתי שלם, ואף היה צורך בהסדרים מיוחדים במינם, בכדי לחזק את המשמעת בקיומו. השיפורים בהטלת המסים ובגבייתם באים באיטיות. המשק הכספי של הרשויות המקומיות לא הועמד על בסיס יציב. דיווח חיוני, בדבר זרימת כספים, ביצוע תקציב הבטחון, מצב חובות, יתרות מטבע חוץ ועוד, אינו ערוך די צורכי השימוש בו. המטבע הישראלי, שתפקידו הוא להיות קנה מידה חד משמעי בשירות הפעילות הכלכלית בארץ, מופעל יותר ויותר באופן אמביוולנטי, חלקו לפי ערכו הנקוב וחלקו בצמידות למדדים שונים. בתחום ההתחייבויות לתקופות ארוכות יותר מוטל על אוצר המדינה העול העצום לשאת, כביכול במקום האוכלוסיה והמפעלים, בחלק גדול של תוצאות המצב החריג הזה — הסדר אשר משמעותו בשנים יבואו קשה לשער. עוד מצביעה הביקורת במישור המינהלי על תוצאותיה, ואף מקצת מגורמיה, של אינפלציה, אשר בהשלכותיה המסועפות על המחירים והצריכה, על הפניית המשאבים הלאומיים, על מוסר העבודה, ועל מאזן התשלומים, מאיימת על קיומנו כחברה בעלת חופש לבחור את דרכה ויכולת להגן על עצמה.

אין כישראל מדינה קטנה, שהמלחמות הטילו עליה את צילן בכל שנות קיומה עד עתה. במצב מיוחד זה אכן אף ענייני כספים וניהול, אשר לגבי מדינות אחרות תלוי בהם רק ההבדל בין לחיות טוב פחות או טוב יותר, הופכים עבורנו לבעיות של עצם הקיום. הסכנות אף אינן מתמעטות, אלא הולכות ונערמות. ניתן לגבור עליהן רק בפעולות תיקון מבוצעות בתנופה רחבה, בתוקף ובעקביות, תוך הפעלת מלוא הסמכות, אשר משטר של בני חורין יכול להקנות.

יצחק נבנצל

יצחק נבנצל

מבקר המדינה

י"ד באדר א' תשל"ו

15 בפברואר 1976